

demonstrates the ways that make Jungian archetypes illicitly present in the texts subjective and psychological.

Key words: *trickster archetype, postmodern game, fragmentary chronotope, focalization of minor characters, discourse parody, pastiche.*

УДК 821.161.2.09:801.73

П. В. Іванишин, проф.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

КАТЕГОРІЯ "ВЕЛИКИЙ ПИСЬМЕННИК" ЯК ГЕРМЕНЕВТИЧНА ПРОБЛЕМА

У статті автор зосереджується на витлумаченні теоретико-літературної категорії "великий письменник". Ця категорія розглядається у різних методологічних, передусім герменевтичних, ракурсах. Дослідник вказує на пріоритетність поняття "націотворчість" для розгляду творчості будь-якого великого автора.

Ключові слова: *великий письменник, національний класик, геній, геніальність, талант, нація, націотворення, екзистенція.*

Герменевтичне вивчення творчої спадщини українських письменників-класиків ХІХ чи ХХ століть, на наш погляд, найбільш ефективно в контексті постійно актуальних інтерпретаційних понять: національного духу ("духу народу" у Гегеля), національного буття (звідси Батьківщина як "щось споконвічне" у Ф. Шеллінга і Г.-Г. Гадамера), національної екзистенції (історичного "тут-буття народу" у М. Гайдеггера), національного та аналогічного сенсів та ін. Однак воно неможливе без попереднього окреслення цілого ряду питань. Ідеться про питання, що мали б утворити ту відому герменевтичну систему передсуджень (тезаурус), котрі дозволяють уникнути або, принаймні, суттєво зменшити ризики хибної інтерпретації чи, в термінології Умберто Еко, надінтерпретації.

У світлі новітніх тенденцій до "десакралізації" і "деканонізації" в межах різних постмодерних "фетишизацій лібералізму" (С. Квіт) [19, 91], коли, за окресленням Ліни Костенко, "наші пігмеї намагаються повалити наших велетнів" [21, 24], розмова про фальшиве витлумачення видається більш як актуальною. При-

кладами такої політично заангажованої надінтерпретації можуть бути не лише публіцистичні опуси чи квазінаукові тексти, але й паралітературні продукти [1:12, 22]. Не випадково такого типу витвори Богдан Бойчук характеризує як "публіцистику в стовпчик" ("Верлібру там нема, бо верлібр – це поезія"), змістом якої стає "нецікаве й нудне стягання класиків під ноги" [5, 202].

Одним із прикладів спроб не зовсім адекватного принципам наукового мислення тлумачення можуть бути зауваги Марка Павлишина про Василя Стуса. Австралійський дослідник описує власне "відчуття незатишності, викликане новонародженим культом Стуса" і не приховує постструктуральне бажання деструкції "нових шаблонів сприйняття Стуса: Стус – приклад людської нескореності перед тоталітаризмом, символ національної гідності, Стус – мученик, Стус – "син Тараса"" [30, 172]. Такі характеристики не видаються М. Павлишину об'єктивними характеристиками небуденного життя виняткової творчої особистості. Насторожує і дещо тенденційне бажання дослідника прочитати творчість В. Стуса на не іманентних йому підставах – як "постмодерністичний музей тем, стилів, цитат і пародій" та "як завершення блискучого кічу" [30, 171]. Поезія Стуса і постмодернізм, а тим більше кітч – явища, очевидно, не зовсім однорядного, гомогенного плану.

Такою є ще одна парадоксальна закономірність постімперської наукової дійсності: вона, на жаль, змушує дослідника, що береться за вивчення класики, попередньо враховувати наявність значної кількості ще комуністичних і вже нових, постколоніальних наукових міфів – стереотипів хибних інтерпретацій, і часто при цьому доводити аксіоми. Тобто доводити те, що, начебто, доведення вже давно не потребує.

Мабуть, мав рацію Є. Маланюк, коли писав: "Між генієм і сучасністю завше колізія. Геній дає всього себе, але сучасність бере від нього те, що вона здужає взяти" ("Репліка"). Тому, мабуть, перш ніж пробувати історично виявити та теоретично "взяти" національно конкретизований герменевтичний потенціал творчості тих чи інших національних класиків – Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, В. Стефаника, Є. Маланюка, Л. Мосендза, Ю. Клена, Л. Костенко, В. Симоненка, М. Вінграновського, В. Сутса та ін., з'ясуємо, а що ж великий письменник (ву-

жче – геній) *повинен* нам запропонувати, якщо пропонує "всього себе". З'ясуємо, отже, у межах герменевтичного тезаурусу одне із концептуальних питань: *що таке великий письменник і що він обов'язково пропонує нам в якості великого письменника – генія, таланта чи класика?* Чи справді такою безнадійною виглядає справа пошуку національного сенсу в його творчості, як у цьому нас переконують деякі концепції? Чи справді єдине, що можна там знайти і що становить його глибинну сутність – це абстрактні, неконкретизовані "загальнолюдські цінності" і космополітичний або інтернаціоналістичний світогляд у формах "постмодерністичного музею" чи "кічу"?

У цій роботі зосередимось лише на одному аспекті окресленого питання. Отже, постараємось не стільки дефініціювати генія (на що потрібні окремі інтердисциплінарні дослідження), скільки окреслити, що таке поняття "великий письменник" на рівні його атрибутів (субстанціональних якостей), а також виявити атрибути споріднених субструктурних письменницьких типів – генія, письменника геніального, талановитого і класичного (чи класика). Важливим для нас буде з'ясувати, чи є таким атрибутом національне?

Будь-який *письменник* є таким через те, що він, згідно із нормативною словниковою дефініцією, "пише художні твори" [24, 315], виступає творцем художньої літератури. Звідси можна виявити одну із найістотніших його характеристик, виходячи із сутнісних рис створюваної художньої дійсності. Одну з таких аксіальних характеристик чи якостей, котра впливає із герменевтичного досвіду, можна сформулювати наступним чином: художній літературний твір має націотворчий смисловий потенціал, оскільки так чи інакше виражає істину національного буття. Це впливає, скажімо, і з уявлення М. Гайдеггера про поезію, в якій "кожному народові, в історично здійснюваному, передзарковані поняття про його сутність", й узгоджується з думкою Г.-Г. Гадамера щодо національного красного письменства: "Німецька лірична поезія останнього сторіччя виступає адекватним виразником німецького духу" [9, 258].

Схоже бачення отримуємо через використання й інших ракурсів розгляду проблеми. Наприклад, з точки зору *філософії твор-*

чості, добре видно, що, як писав російський мислитель Микола Бердяєв, "великий самообман – прагнути творити будь-що поза національністю" [4:1, 156]. Чи з точки зору *філософії культури*, якщо усвідомлюємо те, що художня література є елементом мистецтва, мистецтво – елементом культури, а безнаціональної культури досі не виявлено. А тому не виявлено жодного безнаціонального елемента культури. Той самий М. Бердяєв з цього приводу писав, що "культура ніколи не була і ніколи не буде абстрактно-людською, вона завжди конкретно-людська, тобто національна, індивідуально-народна" [4:1, 155]. Про це ж висловлювався й український філософ Юліан Вассиян: "Дзеркалом образу національної душі є її органічний твір – культура. Більш певного й об'єктивного критерію для самовизначення національної сутності, ніж культура – нема" [6:2, 59]. Звідси логічно припустити наявність тривкого й органічного зв'язку між поняттям "письменник" та поняттями "нація", "націотворення", "націовираження".

Про це ж пишуть й інші автори. Так, наприклад, ще видатний німецький мислитель XVIII ст. Йоганн Готфрід Гердер стверджував: "Поет є творцем народу довкола себе, він показує йому світ і тримає душі у своїй руці, щоб туди їх завести" [12, 82]. Значною мірою так стається через використання національної мови, бо "автор пише твір для однакомовного з ним читача" [10, 140], як твердить Г.-Г. Гадамер. З іншого боку, на думку німецького мислителя, так долається космополітично-універсалістський "ідеал марнославства будівників Вавилонської вежі" [8, 172]. При цьому варто враховувати й те, що, як вказує Є. Маланюк, мистецька творчість завжди "викриває в творі національність творця" [27:2, 29], хоч як би це іноді намагався приховати від себе чи від читача сам автор.

Тим більше сказане про письменника в загальному стосується будь-якого *письменника визначного, славнозвісного, великого*. Англійський літературознавець Ісаак Дизраелі у класичній розвідці "Літературний характер, або Історія генія..." вказує на те, що "кожен великий поет належить своїй батьківщині", і згодом розвиває цю думку: "...найкращі письменники зберігають різкий національний характер у своїх творах; звідси той незвичайний ентузіазм, з котрим кожен народ читає своїх

улюблених письменників – ентузіазм, в котрому інші не можуть брати участь, і проти якого, керуючись національними пересудами, вони часто повстають з хибним і насмішкуватим критицизмом" [13, 278, 280].

Чеський письменник і критик Франтішек Ксавера Шальда, однодумцем котрого був Є. Маланюк, переконаний у тому, що "поза національністю немає ані мистецтва, ані правди", а "між великим поетом і великим народом завжди існує духовне подружжя" [28:2, 18, 14]. Схоже висловлюється про "великих українських письменників" і Л. Костенко, котра кажує, що вони і "сформовані історією свого народу", і водночас незалежно від свого бажання формують свій народ, виступають "діагностиками суспільства", бо все, що робить поет – "він робить у проекції на потреби культури свого народу" [20:2, 5]. Поети – *"це біографи народу"*, інтерпретує авторка в одному з летючих катрепів ("Ви думали – поет ні за холодну воду..." [22, 268]).

Таким чином, якщо художня енергія письменника як "енергія Великої Людини" пов'язана "функціональною залежністю з Цілим", що влучно і цілком по-герменевтичному зауважив Є. Маланюк, то те Ціле доречно розглядати передусім в межах понять "нація" чи "національне", а не в межах якихось "наднаціональних" конструктів. Як слушно зазначає Лариса Мороз: "...тільки через національне можливо виразити загальнолюдське, загальнолюдське без національного просто не існує – ясна річ, коли йдеться про мистецький витвір, а не бездарний ремісничий виріб на замовлення" [29:3, 25]. Тому не буде надто сміливим припустити, що справжній письменник (тим більше, письменник великий) існує в межах тієї чи іншої національної культури насамперед як **національний письменник**, творець літературної національно-духовної дійсності. І, очевидно, лише концептуальне вкорінення у цей природний національний ґрунт будь-якої творчої особистості, за наявності нормального культурного діалогу, допомагає письменнику набувати певної універсальності – здобувати заслужене міжнародне визнання (наприклад, у межах східноєвропейського чи загальноєвропейського регіону) і ставати письменником *анагогічним*: "Загальнолюдське значення мають саме вершини національної творчості" (М. Бердяєв) [4:1, 155].

Геній в літературі – найвищий ступінь буття великого письменника. Різні мислителі, письменники і вчені в різні часи називали різні невід'ємні ознаки генія. Загалом говорили про нього, як "талант, котрий дає мистецтву правило" (І. Кант) [2:3, 182], як "самісну цілокупність духу" (Гегель) [11:4, 399], як "зразок абсолютності Бога" (Ф.В. Шеллінг) [35, 184], як "справжню", "велику людину", "вождя", "натхненний дар Божий" (Т. Карлайл) [2:3, 658–659], як "пророка" і "монарха" в країні мистецтва [25:6, 61–62], творця "власного "космосу"", що "живе відразу в кількох добах і йде в кількох напрямках" (Є. Маланюк) [26:1, 39], що "сам створює зразки і встановлює правила" (Г.-Г. Гадамер) [7:1, 179], як "завжди пророка", "виняткове" явище, "найвищий ступінь обдарованості" [20:2, 2–3, 6], який володіє духовнорятівною здатністю – *"Вивозить з бруду цей потворний час"* ("Усі вже звикли: геніїв немає..." [22, 207]) (Л. Костенко) та ін.

Однак далеко не всі з тих, що осмислювали явище генія і говорили про його безсумнівну різнобічність, звертали увагу на ще один визначальний аспект, власне, атрибут, його духовної особистості та культурної діяльності. Йдеться про атрибут *національний*, без уявлення про який поняття генія, тим більше генія-письменника, ризикує потрапити в пастку надінтерпретації і залишитися вельми ущербним у межах філософсько-наукової чи побутової свідомостей.

Насправді феномен генія найбільше увиразнюється якраз із позицій національного сенсу. Гегель у своїх естетичних студіях про це пише так: "Ті, що були названі геніями, набули особливої майстерності в тому, щоб *зробити своїм твором загальні образи народу*, як інші роблять щось інше. Створене ними – це не їх вимисел, а *вимисел цілого народу*, це набуття, котре означає, що їх *народ набув власну сутність* (курсив наш. – П.І.)" [11:4, с. 78]. Чимало схожих міркувань віднаходимо й у знаменитій праці Томаса Карлайла "Герої, культ героїв і героїчне...". Англо-шотландський мислитель в дусі романтичної герменевтичної традиції розглядає генія як "голос народу": "Так, воістину велика справа для народу – мати власний голос, мати людину, котра мелодійною мовою висловлює те, що відчуває народ у своєму серці". На прикладі Шекспіра, цього "наймогутнішого лозунгу

нашого об'єднання", Т. Карлайл, як і Гегель, говорить фактично про націотворчість генія, коли запитує: "Що... буде утримувати всіх їх (англійців. – П.І.) разом, об'єднувати всіх дійсно в єдину націю; що не дасть їм повстати один на одного і боротись; що... змусить жити в мирі, у братському спілкуванні між собою, підтримуючи один одного?" [17, 610–611].

Таким чином, важко не погодитися із думкою І. Дизраелі про те, що "справжній геній органічно пов'язаний із своєю нацією, є, якщо можна так сказати, живим її органом" [13, 279]. Водночас варто було б дещо конкретизувати параметри аналізованого феномена в межах *колонізованої* чи, в термінології Л. Костенко, "заблокованої культури" (на кшталт української), що зазначена авторка робить в есе, котре можна б по-іншому назвати "казу-сом генія". Це тим більше цікаво, що здійснюється таке витлумачення не ззовні, а в межах проблемної культурної сфери, та ще й особистістю, безумовно, приналежною до великих митців.

У 1991 році з'явився розмисел Л. Костенко, присвячений Лесі Українці "Геній в умовах заблокованої культури". У ньому авторка висвітлює низку важливих питань, одне з яких прямо стосувалося творчої свободи генія, котрий "в умовах заблокованої культури" "створює значно менше, ніж міг би", а "часом робить не те, що хотів би, а те, що на даному етапі потрібне його народові і що не конче цікаве для людства" [20, 5]. Тобто, поруч з інокультурними обмеженнями ("великодержавним" та "колоніальними"), існує ще й обмеження інтрокультурне – "любов приковує". Однак відповідь на це складне і доволі парадоксальне питання (що потребує, на нашу думку, окремої ґрунтовної розмови) дає в цьому ж роздумові сама Л. Костенко, слушно стверджуючи, що генію завжди важко "і в заблокованій, і в незаблокованій культурі" [20, 5]. І з цим важко не погодитися, якщо згадаємо думку Т. Карлайла про те, що "життя великої людини не веселий танець, а битва й похід, боротьба з володарями і цілими царствами" [2:3, 658], чи судження Ф. Шеллінга про те, що "у генія немає вибору, бо він знає лише необхідне і прагне до нього" [35, 201]. Не випадково й Т. Шевченко окреслював власну творчість як "всемогутнє покликання" ("всемогущее призвание") [34:5, 36].

У цьому плані і боротьба генія за визволення від неприродних домінацій імперіалізму чи колоніальних комплексів, і неможливість звільнитися від природного культурного обов'язку щодо власного народу чи нації, – усе це є іманентними (промовисто національними!), а не гетерономними *модусами існування (екзистенціалами) генія* чи будь-якого (навіть не великого) письменника. І пріоритетним тут стає не міжнародне визнання, а зроблене/створене для народу і, як наслідок, пошанування від цього народу. Тому висновки Л. Костенко у згаданій праці не викликають жодних сумнівів: "Тяжке становище генія в нашій літературі. Але в цьому становищі є і свої радощі, може, найголовніші для поета. Хай його не знає світ, хай переслідує влада. Але де, ***в якій високорозвинутій, незаблокованій літературі несе народ свого поета, як свічку в страсний четвер, крізь століття*** (курсив наш. – П.І.)?". До схожих висновків приходять і О. Пахльовська, розмірковуючи над національним сенсом творчості І. Франка: "Творча "несвобода" І. Франка ("раб волі!") стала однією з основ творчої свободи української літератури сьогодні та, будемо сподіватися, і в майбутньому" [31, 31].

На дещо нижчому естетично-смысловому рівні, порівняно із генієм, побутують інші різновиди великого письменника – письменники геніальний, талановитий, класичний (чи класик), з якими генія часто, хоч і не завжди справедливо, ототожнюють.

Насамперед важливо усвідомити те, що, як писав М. Бердяєв, "геніальність ширша за геній", бо "притаманна багатьом, котрих геніями назвати не можна". На його думку, геній постає внаслідок "поєднання геніальної природи із специфічним талантом" [3, 156]. При цьому генія слід відрізнити і від таланта, бо перший, на думку Ф. Шеллінга, володіє "абсолютною необхідністю", а інший – "емпіричною" [35, 185]. Є. Маланюк вважав талант "явищем раціональним", а геній – "явищем ірраціональним" [25:6, 61].

Поняття класика, попри ряд споріднених рис, теж нетотожне генієві, оскільки, знову ж таки, не кожен класик є генієм. Владислав Татаркевич перераховує шість основних значень спорідненого класикові терміна "класичний": як "повсюдно визнаний", як синонім до стародавнього, як такий, що схожий на старовинні

взірці, як такий, що узгоджений з обов'язковими мистецькими приписами, як "нормативний" і як "рівнозначний посіданню таких рис, як гармонія, співмірність, рівновага, супокій" [33, 165–167]. Приклад таких типів творчості, як французькі класицисти чи хоча б українські неокласици, говорить про те, що більшість із цих значень їм підходить. Однак коли ми говоримо про письменника-класика широко, поза певним літературним напрямом, то переважно розуміємо щось вужче, творчість, мабуть, *загальноновизнану і взірцево-нормативну* в межах тієї чи іншої національної літератури.

Для нашого герменевтичного пошуку важливою буде також характеристика Г.-Г. Гадамером класичного як такого, що "зберігається, тому що воно само себе означає й само себе тлумачить" [7:1, 269]. З іншого боку, класик, на думку Т.С. Еліота, повинен давати критерій оцінки інших авторів, а класика взагалі, щоб бути класикою, "повинна в межах вибраної форми виражати за можливістю всю повноту почуття, притаманного народові, котрий говорить цією мовою" [36, 255–256].

Таким чином, у нас з'являється можливість відповіді на проблемне питання, що стосується суті великого письменника як "Великої людини" (Є. Маланюк) з позиції національного сенсу його творчості. Говорячи про *великого письменника* (у різних його іпостасях – генія, письменника геніального, таланта, класика), *говоримо онтологічно-екзистенціально насамперед про сутнісно і глибинно національну творчу особистість*, котра більшою чи меншою мірою виступає як "голос народу" (Т. Карлайл, М. Гайдеггер) та "біограф народу" (Л. Костенко), закладає художні (і не тільки) критерії оцінювання і духовний масштаб котрої (на рівні аксіологічної значущості – загальноновизнаність та взірцева нормативність) теж увиразнюється передовсім у межах тієї чи іншої національної культури. При цьому, посилаючись на попереднє опрацювання націологічної проблематики у зв'язку із вивченням національної природи герменевтично-психологічних процесів емпатії та абстрагування [16], вважаємо за потрібне зауважити, що під *нацією* тут і надалі розуміємо усвідомлену і дієву єдність людей етнічно-ідейного типу, що "виникає і тримається на дії двох чинників різного характеру – природно-соціального і духовно-конвенціонального" [15, 36].

Натомість **культуру** тлумачимо слідом за німецьким філософом Максом Вебером як сферу, що охоплює "усі вияви духовності, які відрізняють одну національну спільноту від іншої" [18, 58].

Навіть якщо взяти до уваги апробований у попередніх дослідженнях художній матеріал, то не важко помітити, що українські класичні автори XIX і XX століть чітко підходять під окреслення *"великий національний письменник"*, як і *"письменник-талант"* чи *"письменник-класик"*. (Окремо слід осмислити, хто з них сягає рівня генія чи геніального автора.)

З цієї самоусвідомленої національності безпосередньо впливає й **націотворчий потенціал** великого письменника. Тому, підходячи до герменевтичного вивчення, наприклад, В. Стуса, варто пам'ятати про його програмову й класичну національність/націотворчість, котру вже в іншій роботі можна і підтвердити численними художньо-літературними та навкололітературними фактами і котра спонукає до певної та цілком іманентної канонізації – закріплення в межах непроминущих вартостей національно-духовної традиції.

При цьому слід, очевидно, пам'ятати вагомі слова стусознавців про те, що українська культура "давала особливо вдячний ґрунт для подвижництва..., інакше вона просто не могла б вижити в тих жорстоких і неповноцінних умовах, які визначила її історія", і що "дух Шевченка витає над нею, невблаганно шукаючи все нових втілень, і одним з них став Василь Стус" [23:2, 109] (М. Коцюбинська). Що "поетична Голгофа" В. Стуса, "на якій він замірився прикувати себе на хресті скорботи й жертвності", має глибинний національний сенс, оскільки йдеться про скорботу, "вирослену на осмисленні трагічної долі українського народу", і жертвність "в ім'я щасливішого історичного майбуття рідної України" [14, 431]. Зрештою, те, що "заперечування духовних авторитетів призводить до відкидання їхнього духовного досвіду" [32, 6].

Якщо ж ми втратимо можливість націософсько-герменевтичної перспективи розгляду українських потужних авторів в контексті національної класичної традиції (як Великого Письменника і Великої Людини), тоді ми, напевно, втратимо й можливість осягнення глибинного, смислового осердя їх самобутньої художньої творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухович Ю. *Bad company* (Короткий курс української літератури) // Критика. – 2002. – Ч. 12. – С. 22.
2. Антология мировой философии. В 4-х т. – М.: Мысль, 1971. – Т. 3. – 760 с.
3. Бердяев Н.А. Смысл творчества. Опыт оправдания человека //Бердяев Н.А. Смысл творчества. Опыт оправдания человека / Худож. офор. Б.Ф. Бублик. – Харьков: Фолио; М.: ООО "Издательство АСТ", 2002. – С. 15–335.
4. Бердяев Н. Національність і людство // Сучасність. – 1993. – №1. – С. 154–157.
5. Бойчук Б. Троїсті музики (Жадан – Карпа – Андрухович) // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – Лютий. – С. 199–202.
6. Вассиан Ю. Бо вже чекає четверта домовина... // Слово і Час. – 1994. – № 2. – С. 56–60.
7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Пер. з нім. – К. Юніверс, 2000. – Т.І. Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. – 464 с.
8. Гадамер Г.-Г. Різноманітність мов і розуміння світу // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика / Вибрані твори / Пер. з нім. – К. Юніверс, 2001. – С. 164–175.
9. Гадамер Г.-Г. У затінку нігілізму // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика / Вибрані твори / Пер. з нім. – К. Юніверс, 2001. – С. 258–275.
10. Гадамер Г.-Г. Філософія і література // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика / Вибрані твори / Пер. з нім. – К. Юніверс, 2001. – С. 127–144.
11. Гегель Г.В.Ф. Естетика: В 4-х т. – М.: Искусство, 1973. – Т. 4. – 676 с.
12. Гердер Й.Г. Із праці "Про вплив поетичного мистецтва на звичай народів" // Мислителі німецького романтизму. Упорядники Леонід Рудницький, Олег Фешовець. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С. 69–82.
13. Д'Изрэли И. Литературный характер, или История гения, заимствованная из его собственных чувств и признаний. – Дубна: Международный университет природы, общества и человека "Дубна", 2000. – 368 с.
14. Жулинський М.Г. Із забуття – в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини). – К.: Дніпро, 1990. – С. 447.
15. Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм. – Дрогобич: ВФ "Відродження", 1992. – 176 с.
16. Іванишин П. Поезія Петра Скунця (Художнє вираження національно-духовної ідентифікації ліричного героя). – Дрогобич: ВФ "Відродження", 2003. – 296 с.
17. Карлейль Т. Герои, культ героев и героическое в истории // Психология толпы: социальные и политические механизмы воздействия на массы. – М.: Изд-во Эксмо; СПб.: Terra Fantastica, 2003. – С. 469–717.
18. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
19. Квіт С.М. Основи герменевтики: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім "KM Academia", 2003. – 192 с.
20. Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури // Урок Української. – 2000. – № 2. – С. 2–8.
21. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. – К.: Видавничий дім "KM Academia", 1999. – 32 с.
22. Костенко Л.В. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – 559 с.

23. Коцюбинська М.Х. Феномен Стуса // Коцюбинська М.Х. Мої обрії: В 2 т. Т. 2. – К.: Дух і Літера, 2004. – С. 109–119.
24. Лесин В.М., Пулинець О.С. Словник літературознавчих термінів. – К.: Радянська школа, 1971. – 486 с.
25. Маланюк Є. Думки про мистецтво // Слово і час. – 2003. – № 6. – С. 60–65.
26. Маланюк Є. Ранній Шевченко // Маланюк Є. Книга спостережень. Проза. – Торонто: Гомін України, 1962. – Т. 1. – С. 33–42.
27. Маланюк Є. Творчість і національність (До проблем малоросизму в мистецтві) // Маланюк Є. Книга спостережень. Проза. – Торонто: Гомін України, 1966. – Т. 2. – С. 31–39.
28. Маланюк Є. Ф.К.Шальда // Маланюк Є. Книга спостережень Проза. – Торонто: Гомін України, 1966. – Т. 2. – С. 9–21.
29. Мороз Л. Триєдність як основа універсалізму (національне – загально-людське – духовне) // Слово і Час. – 2002. – № 3. – С. 22–33.
30. Павлишин М. Квадратура круга: прологомени до оцінки Василя Стуса // Павлишин М. Канон та іконостас. – К.: Час, 1997. – С. 157–175.
31. Пахльовська О. Творчість Івана Франка як модель культурно-національної стратегії // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 р.). – Львів: Світ, 1998. – С. 19–31.
32. Стус Д. Осягнення долі // Сус В. Листи до сина. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – С. 192.
33. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання / Пер. з пол. В. Корнієнка. – К.: Юніверс, 2001. – 368 с.
34. Шевченко Т.Г. [Щоденник] // Шевченко Т.Г. Зібрання творів: У 6 т. (вид., автентичне 1-6 томів "Повного зібрання творів у дванадцяти томах") / Редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2001. – Т.5. Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. "Буквар южнорусский". Записи народної творчості. – С. 11–191.
35. Шеллинг Ф.В. Философия искусства / Под общ. ред. М.Ф. Овсянникова; Пер. с нем. П.С. Попова. – М.: Мысль, 1999. – 608 с.
36. Элиот Т.С. Что такое классик? // Элиот Т.С. Назначение поэзии. Статьи о литературе. Перевод с англ. – К.: AirLand, 1996. – С. 241–260.

Стаття надійшла до редакції 24.04.15

П. В. Иванишин, проф.
Дрогобычский государственный педагогический университет
имени Ивана Франко

Категория "великий писатель" как герменевтическая проблема

В статье автор фокусирует внимание на толковании теоретико-литературного категории "большой писатель". Эта категория рассматривается

в разных методологических, прежде герменевтических, ракурсах. Исследователь указывает на приоритетность понятия "нациотворчество" для рассмотрения творчества любого великого автора.

Ключевые слова: великий писатель, национальный классик, гений, гениальность, талант, нация, нации, экзистенция.

P. Ivanyshyn, Prof.

Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych

The category of "great writer" as hermeneutical problem

The author focuses on the interpretation of literary-theoretical category of "great writer" in the article. This category is considered in different methodological, primarily hermeneutic, aspects. The researcher shows the priority of the concept of "nation-building" for examination the creation of any great author.

Key-words: great writer, national klassik, genius, talent, nation, nation-building, existence.

УДК 821.161/51

Н. С. Ісаєва, докторант

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОБРАЗ КИТАЮ У ПРАЦЯХ ЗАХІДНИХ ТЕОРЕТИКІВ ФЕМІНІЗМУ "ДРУГОЇ ХВИЛІ": КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ

У статті досліджується наукова мотивація та основні засади осмислення китайської культури та літератури у працях представниць американського (К. Мілет, А. Дворкін) та французького (Ю. Крістева) фемінізму 1970-х рр. До уваги беруться традиції упокорення жінки в конфуціанському суспільстві та приховані коди матриархату в китайській культурі.

Ключові слова: фемінізм, Китай, матриархат, конфуціанство.

Наприкінці 1960-х – поч. 1970-х рр. феміністичні рухи в Америці і Європі увійшли нову в стадію, яку прийнято називати "другою хвилею" фемінізму. Якісною диференційною ознакою цієї хвилі є усвідомлення неможливості вирішити проблеми жінок (нерівності, маргінальності, меншовартості тощо), виходячи з традиційної маскуліноцентричної методології наукового пізнання. Так, у лоні фемінізму з'явилися жіночі студії, засновані на включенні жіночого соціально-культурного досвіду в систе-